

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

ASTRONOMICVM

CAROLI
Imperatoris
Exemplum.

NO P à dextra leuorsum intelligatur. Index autem P super augem Mercurii supra inuentam & enunciato ponendus est. Tertius orbis ostensor Q gaudet, qui centro medio Mercurii in circulo N O P applicandus est. Nouissime deferens & epicyclus, sicut in aliis patet, adest. Intellectis itaq; instrumenti partibus, eiusdem vsum solito pro more exemplis tribus aperiam.

¶ Imperatorem ortum audisti tempore & quato 1500 anno, 23 die, 16 hora, 20 mī. Radicem vero centenarii 1400, Sig. 9 gr. 18 mī 34. Cum annis postea 99 ex subtractione relictis, primā tabulā ingressus M o Z 44 cum M litera reperies, quare hæc à radice subtrahens medius motus Mercurii ad annos 1499 elapsos Sign. scz 9 gra. 18 mi. 34 perspicis, quæ Sig. gra. &c in Zodiaco accepta, index M exprimere debet. Filum em A iam extensum per 23 Februarii diem, 16 horā, mi. 20, in Zodiaco medium Mercurii motum, Sig. 11 gra. 12 mi. 27 manifestabit. Cui loco si indicem M superlocaueris, rotam perfectè ordinaueris. Augest post hac, ante notam, Sig. scz 7 gr. 0 mī 25 in Zodiaco ubi inuestigaueris, cum ostensor P firmabis, & secundam pariter rotulam loco suo reddideris. Tertiā firmaturus, vide quæ ex parte index M circulum G H I contingat, qd fit in Sig. 4 gra. 12 minu. 2. Tot ergo Sig. grad. & mi in circumferentia N O P require, quibus ostensor Q addens, voti compus factus es. Postea ab intersectione circuli G H I & indicis M, imaginare lineavsq; ad circulum K L M productam, ibidem & punctum statue, per quod filum æquantis E epicycli centro & cruce + subornatis ducito, sic, ut crux Zodiaceum versus vergat. Inferiore epicyclo vsq; ad finem operationis inuariato persistente. Deinceps in tercia tabula radicem medii Argumenti Mercurii iuxta 1400 centenarium scz elapsum, ubi Sig. 11 gra. 7 mi. 27 habentur, inspice, in inferiori epicyclo quæ sita hæc, cum indice Y superioris signa. In limbo eiusdem epicycli 99 annos querito, per quæ fita filum F trahe, indice Y substituto. Filum insuper ad lineam Ianuario debitam exende (Januarius enim integer & completus est) rursusq; ostensorum Y subiunge. Postremo filum quoque per 23 diem, 16 horas, 20 mī, quoad fieri potest, duc, indicemq; Y suppone. Quod ubi actum est, totius instrumenti labor consumatus fuerit. Atqui nunc videri potest stellæ locus epicyclo insita qd pinqus terra sit, quantiuæ ab ea distet, & huiusmodi accidentia pleraq;. Locum autem verum istius nosciturus, filum A per stellam educens in Zodiaco aspicies, qui est 20 gr. X Rotis etiam immotis Centrum æquatum Argumenti verum, quæ ambo filum A per centrum epicycli tractum reddit, agnosces. Centrum æquatum est Sig. 4 gra. 9 in circulo G H I. A filo vero augem inferioris epicycli exprimente, si numeretur ad radicem vscq; Y, signa ordine sequendo Sig. 5 gra. 15 mi. 34, quæ sunt Argumentum verum, pđibunt. ¶ Quod si adhuc dubites, ecce alteram operandi viam.

Exemplum
FERDI
NANDI.

Tempus æquatum Regis FERDINANDI sape dictum est, 1502 anni, dies 9 Martii, hora 23 mi. 5; postmeridiana elapsa omnia. Anno currente 1503 Martii 30 hora 8 mī 47 antemeridiana. Cētemarius proximus est 1500 qui cum radicem medii motus Mercurii è tabella secunda exerce, quæ Sig. 9 gra. 19 mī 18 facit. Ulterius adhuc duo anni restant elapsi, quibus cū primat numerorū columnam ingressus M 28 Z 41 inuenies, ratione M literæ subtrahenda. Demptis his radici, superant Sig. 9 gra. 19 mī. 47, quæ in Zodiaco requista cū ostensor M signabuntur. Filum deinde A per 9 diem Martii 23 horam 51 mi. diducas, quod in Zodiaco Sig. 11 gr. 27 mi. 42, medium scz Mercurii motus existentia referet, quibus si index M adiūctus, rotæ fixæ pseuereret. Per 4 enunciatum augem Mercurii scies, quæ in gradu 0 mi. 26 mī habitæ, in Zodiaco conuinciteretur, cum indiceq; P exprimatur. Posthac ostensoris M circulipq; G H I sectionem inuestiga, quæ sit in 4 Sig. 27 gra. 15 mi. ab aug. scz suu indice P numerando, vocatur. Centrum medii. Signa hæc, gradus & mi; in circulo N O P accipito, indicemq; Q adde, quo perfecto tres rotulas ad votum constitueris. Deferente autem cū epicyclo firmaturus sic ages; Lineam imaginariam ab incisione indicis M & circuli G H I inter medios gradus duces in circulum vscq; K L M, vbi & punctum fistes, per quem filo A extenso, epicyclus cū centro & + cruce supponetur. Radicem postea medii Argumenti ex tercia tabula summito ad annū 1500, quæ Radix est S, g. 13 mī 46. Signa illa, gradus & minuta &c in inferiori epicyclo numerans, cum ostensor Y affige. Filum F per annos 2 in circumferentia superioris epicycli trahe, indice Y denuo subacto, Lineæ deinde Februarii (quoniam Februarius plenus & exactus qd est) filum impone, ostensor Y sub idem relato. Demum 9 diem, 23 horas, 51 minuta cū filo absconde, indice Y rufus sublocato. Uniusfistic rotulis ordinatis, verum locum Mercurii filum A in Zodiaco dabit per stellam epicycli directum, gra 29 scz X. Per centrum vero epicycli filii extensem, Centrum verū in circulo G H I, quod est S 4 gra. 25 minu. 10 decernit, sicut & in infimo epicyclo augem idem ostendit. Aqua auge, si vñque ad ostensorum Y numeres Si, o gr. 12 mī 45, quod est Argu. verum, intelliges. ¶ Nunc quæ sit ante Christi tempora

CAESAREVM

tempora motus inueniendi forma afferendum est. Vrbiis igitur Rhomæ fundatio esto in exemplum adducta, ante salutem exortam, annis 753 facta, Cētenarii inde maior capiēd, qui est 800, cui dem pti 753, remittent 46 annos cū diebus 20 Martii, horis 19 mī 30 residuis. Radix medii motu centenario 800 respōdens Sig. habet 9 gr. 2 mi. 25. Apud annos 46 in tabula prima vides n̄ 9 Z 17 cum nota M, quare subtrahuntur radici. Veraq; radix Sig. 9 gr. 2 mi. 15 superat. Quæatur hæc igitur in Zodiaco, quæ sita cum ostensor M signetur, Diem insuper, horam, minutæ, quo scis modo, cum filo & indice vertificabis, quando index medium motu Mercurii in Zodiaco 5 0 ē 21 mī 29 refert. Item aux quæ fuit 29 gra. 31 mi. 12 cum ostensor P notetur. Reliquos orbes secundum præcepta præcedentis exempli ordinabis. Radix argumenti 800 annis vicina 5 6 ē 6 mī 46 est. Posthac epicyclū, annos residuos, dies quoq; & horas debito more consistue, quibus rite omnibus peractis, tempore proposito apparebit 3 ē 15 mī 8 (quæ tamē Lutius Tarutius, vt ante dictum est, falso in Scorpionem translulit) possedisse. Imo Taurutii sententia Mercurius à Sole 180 gradibus absit, cum non nisi 10 gradibus 27 minus euariauerit, imo reuera à O nunquam longius 27 gradibus distare possit. Mediocriter Astronomiae peritos non latet, Solem, Venem & Mercurium perenniter coniunctionibus mediis connecti, qd fit ut Mercurius nunq; remotior à Sole, & maximè ob epicycli exiguitatem, esse queat, quæ causa etiam est, cur tam raro apparere soleat. Centrum verum Mercurii 5 6 ē 23 mī 15. Argumentum verum 5 5 ē 15 mī 43 sunt, quæ duo ad latitudinem consequenter cognoscenda obseruari oportet.

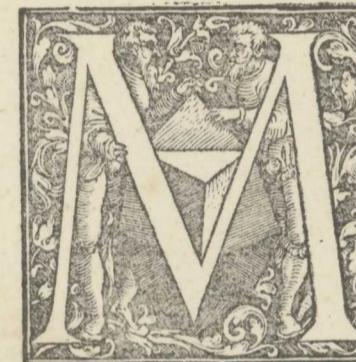
Motus &
Christum
vrbis func
exemplum

Tarutii M
ematici e

Quare &
apparet,

ENVNCTI. DECIMVM SEXTVM

Latitudinem Mercurii confessum & citra calculandi onus indagare.



ERCVRIVS ET IPSE TRIPLICEM suæ latitudinis causam præfert, quas si præsentia pateretur pluribus recenserem, verū quia impedit, vt patet angustiis papiri prudens dimitto. Deferens epicycli hoc cum superficie eclipticas cōmune habet. Quod quando epicyclus in nodo caudæ vel capitis consistit, tum deferentis superficies, eadem cum eclipticæ superficie est. Epicyclo aut ab intersectione digrediente, deferentis medietas illico meridiæ versus declinat vscq; ad ventrem draconis, quo in loco declinatio maxima 45 mi; est. Ab hinc enim rufus eclipticam accedit, ad alium vscq; ventrem procedendo. Quam primum enim epicyclus nodum attigerit, superficies deferentis vna cum eclipticæ superficie fit, quando aut epicyclus cū defente rufus à nodo discedit, tum incipit iterum ab ecliptica in meridiæ moueri. Ita Mercurii epicyclus iugiter (quando videlicet extra nodos est) in latitudine meridionali, sicut Venus in septentrionali pseuerat. Quomodo autē planeta secundum latitudinem moueatut in suo epicyclo, aliás fulius declarabitur, cū hæc res paucis absolui in præsentia neq;at. Instrumentū hoc latitudinis Mercurii duodecim Signa Cētris continet, semel ad sinistrā, vbi signorū numeri sunt eiusmodi I II III IIII V &c, ad quæ numerū attinet Sig. Argumēti ab o vscq; ad VI Signa cōpleta, iisdem cifris alphabeticis scripta. Id quod ē nativitate CAROLI Cæsaris clarius depræhendes. Vbi Argumentum verum Sig. 6 gra. 15 mi. 34, & in linea B C inuenitur, quo postq; vñio perductus est. Centrum verum in sinistro limbo queretur, quod simili per numeros I II III &c exprimitur. Quibus habitis latitudinem Mercurii die Cæsaris natali gr. 3 septē, ascendentē esse cognoscēs. Eodem modo cum Argumentū FERDINANDI Regis minus 6 Signis scz 5 0 ē 12 mī 45 sit. In sinistro latere queritur Cētrū, quod est Signorum 4 grd. 25 minutorum 10, vnde latitudinem gradu. 1 minutorum 5 meridionalem scilicet ascendentem colligis. Similia plane in tertio quoque exemplo (quod de RHOma condita est) eueniunt. Hic enim pariter Argumēti verum 6 Sig. non assequitur. Signa enim 5 gra. 15 mi. 42 Cētrū habet. Quocirca filii cū margarita Signa Centri leua limbi medietate exprimere debet, Signa scz 6 gra. 23 minu. 15. Ex quo latitudo Mercurii gra. 1 mi nu. 15 meridionalis descendens reperitur. Quando vero viu venerit Argumentū verum esse maius 6 Sig. tum in dextra limbi medietate, Centrum verum & æquatum cum filo sup illud posito, inuestigandū erit. At si cōtingat Argumētū verum Sig. 8 p̄cise in se cōpliceti. Cētrū autem verum Sig. 5 gra. 19 mi. 20, tum in dextra medietate limbi Cētrū quærendum fuerit. Illuc in filum aductū in area instrumēti gra. 3 adunguem quoq; exprimet, latitudinem meridionalem descendentem indicans. Sequitur instru. latitudinis Mercurii.

Exemplū
ROLI In
tatoris.

FERDI
NDI Re
exemplum

Latitudo
curii fund
vrbis.